

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSLAM ANSİKLOPEDİSİ ZAKİR KADİRİ UGAN MADDESİNDEKİ HATALAR

ÖMER ÖZCAN

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nin 41. cildinde bulunan İdil-Ural Türklerinin siyaset ve ilim adamlarından, mütercim Zakir Kadiri Ugan maddesinin muhtevasına temas etmek istiyoruz. Genel kültür ansiklopedilerine alınan veya alınmayan isimler, madde muhtevaları üzerinde geçmişte de eleştiriler yapılmıştır. Yıllar önce yine bu ansiklopedinin 21. cildinde bulunan Ugan ile aynı bölgede yetişen yazar, siyasetçi M. Ayaz İshaki İdilili hakkındaki madde de gördüğümüz eksikler üzerine neşrettiğimiz eleştiride bu konudaki düşüncelerimizi belirtmiştik.¹ Alan uzmanı yerine üniversitede Türk dili dersi veren bir öğretim üyesine yazdırılan M. A. İ. İdilili maddesi çok sayıda hatayla çıkmıştı. Yazımızda ismini zikretmediğimiz için sessiz kalmayı tercih ederek eleştirilere cevap vermeyen madde yazarı, bugün yüksek kurumların birinin başında bulunmaktadır. Ansiklopedi yönetimi dostları gönendirme siyasetine devam ettiğini, Ugan maddesini konu ile ilgili bir uzmana yazdırmamakla bir kere daha göstermiştir. Bu ansiklopedinin bazı maddeleri hakkında eleştiriler işittik. Ama nedense bu eleştiriler yazılı hale getirilmedi.

İdil - Ural bölgesinde Kazan'ın güneyinde Samara'nın Stavropol kazasının Orta Kandal köyünde 1878'de doğan Zakir Kadiri Ugan, ilahiyat tahsili yapmıştır. Gazetecilik, medreselerde müderrislikle meşgul olduktan Çarlık yönetiminin yıkılması üzerine İdil-Ural Türklerinin yürüttüğü milli mücadeleye iştirak ederek siyaset yapmıştır. Kurulan millî idarenin Rusya'da ki iç savaş döneminde yer değiştirmesi üzerine ailesiy-

le birlikte şehir şehir dolaşmış, Bolşeviklerin başarıları sonrasında sonra Türkiye'ye gelmiş, Millî Eğitim Bakanlığı'nda görev almıştır. Eşi şair Sanıye İffet ile beraber bir süre Finlandiya'da yaşayan ildeşlerinin çocuklarına öğretmenlik yapmışlardır. 22 Ekim 1954'te Ankara'da vefat etmiştir.

İslâm Ansiklopedisi yönetimi, Z. K. Ugan maddesini Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğretim üyesi bir ilim adamına yazdırmıştır. Bu tercihte bilim adamının önceki yıllarda Ugan'ın 1926 yılında *Darü'l-fünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası*'nda basılan 'Dini ve Gayri Dini Rivayetler' isimli makalesini kitap haline getirerek neşretmesi, hakkında bir tebliğ hazırlanmış olmasıdır. Bilim adamı Ugan'ın ihtisas alanına giren çalışmalarını değerlendirmiş, sahaya yabancı olması sebebiyle yaptığı diğer çalışmaları çırpıştırmıştır. Maddede dikkatimizi çeken başlıca hatalar şunlardır:

1-Ugan ile ilgili kaynaklar tam olarak gözden geçirilmemiştir. Biyografi bilgilerine yetkin biçimde vakıf olan damadı Prof. Dr. Ahmet Temir'in yazdıkları görülmemiştir. Ugan'ın siyasi faaliyetlerine katıldığı 'Iç Rusya ve Sibirya Müslüman Türk-Tatarlarının Millet Meclisi -1917-1919' hakkında Nadir Devlet'in, Rusya Türklerinin yenileşme hareketiyle ilgili İsmail Türkoğlu'nun önemli eserleri görülmemiştir. Bu eserler Türkiye'de basılmamıştır. Tataristan'da bu alanda çok sayıda eser basılmaktadır.

2-Maddeye ayrılan bir sayfalık yer içinde Ugan'ın doğduğu ve Türkiye'ye gelinceye kadar yaşadığı İdil-

A Ayakta Solda, Zakir Kadiri UGAN, Oturan Sol, Eşi Sanıye İffet, Kızları Lale ve Azat (Ali AKIŞ Arşivinden)

Ural bölgesindeki dinî ve kültürel hayatta meydana gelen gelişmeler, dönüşmeler hakkında kısa bir bilgi verilmemiştir.

3-Temir'in hazırladığı şecerede Ugan'ın babasının adı tam olarak Muhammed Halim olarak gösterilmiştir.²

4-Rızaeddin Fahreddin tarafından Orenburg şehrinde açılan Hüseyiniye Medresesi'ne başmüderris olarak tayin edildiği belirtilmiştir. Hüseyiniye Medresesi meşhur zenginlerden Ahmet Hüseyinof (Ahmet Bay) ve kardeşlerinin para yardımı ile 1890 yılında kurulmuştur. Medresenin birkaç yıl sonra fiziki mekânı yetersiz hale gelince 1905 yılında inşa edilmeye başlanan ek binaya 1906'da taşınmıştır.³ Medresenin açıldığı 1890'dan bir yıl önce 14 Haziran 1889'da Rızaeddin Fahreddin, İlbek köyüne imam seçilmiş, bir müddet sonra ahund unvanını almıştır.⁴ Dolayısıyla onun Hüseyiniye Medresesi'nin açılmasıyla herhangi bir ilgisi söz konusu olamaz. Rızaeddin Fahreddin, Orenburg'ta altın madencisi Zakir ve Şakir Remiev kardeşler tarafından finanse edilerek 21 Şubat 1906 tarihinden itibaren neşriyata başlayan *Vakit* gazetesinin aksaması üzerine yapılan davetten sonra Ufa'daki görevinden istifa edip aynı yılın mayıs ayında ailesiyle birlikte Orenburg'a gelerek gazeteciliğe başlamıştır. Rızaeddin Fahreddin, Remiev kardeşlerin finanse ettiği ve 10 Ocak 1908'de neşir hayatına giren *Şura*

dergisinin başyazarlığını yaptı. 1907'den itibaren gazetedeki işinin boş vakillerinde de Hüseyiniye medresesinde hocalık ve yöneticilik yaptı.⁵ Devlet, Rızaeddin Fahreddin tarafından Hüseyiniye medresesine öğretmen olarak davet edildiğini kaydediyor.⁶

5-Bacanağı Viz Nevruz ile birlikte 1913-1916 yılları arasında *Tumuş /Hayat* isimli bir gazete çıkardığı kaydedilmiştir. Ugan'ın, Ufa'da çıkardığı *Tumuş* 18. 10. 1913-28. 4. 1918 tarihleri arasında toplam 832 nüsha neşredilmiştir.⁷ Gazete muhtevası bakımından bu dönemin siyasi tarihini yazılmasında birinci derecede kaynak özelliğine sahiptir. İdil-Ural bölgesi matbuatı için en önemli kaynak olan İsmail Ramiev'in eserinde *Tumuş*'un 893 nüsha çıktığı, Ugan'ın 1914 yılından itibaren gazete ile meşgul olmaya başladığı yönünde kayıtlar bulunmaktadır.⁸

6-Ugan'ın biyografisi içinde Rusya Türklerinin Çarlık ve sonrasında meydana gelen mücadelelerine mecburen temas edilmiştir. Alana yabancılaşma sebebiyle hadiseler birbirine karıştırılmış ve Ugan'ın zikredilen faaliyetleri boşlukta kalmıştır. Tarih gösterilmeden, Rusya Müslümanlarının vefat eden müftüsü Mehmedyar'ın yerine Rus yanlısı Safa Molla Bayezid'in görevlendirildiği, Tatarların onu Ufa'dan uzaklaştırıp yerine Alimcan Barud'i'yi tayin ettikleri belirtilmiştir. Orenburg müftüsünün tam ismi Muhammedyar Sultanov'dur. Rusya Türklerinin IV. Kongresi 15-25 Haziran 1914 tarihleri arasında Petersburg'da toplanmıştır. Kongre boyunca alınan toplam 120 karar, 11 bölüm başlığı altında toplanmıştır. Ayrıca hükümete sunulmak üzere, dinî idareyi yeniden düzenleyen bir kanun teklifi de hazırlanmıştır. 'Rusya Müslümanlarının cemaat görevlileri ve dinî idareleri hakkında kanun layihası'nın hazırlandığı kongrenin 39 delegesi arasında Musa Carullah, Keşşâf Tercümânî, Ali Merdan Topçubaşı, SadriMaksudi, Rızaeddin Fahreddin gibi Rusya Türklerinin tanınmış önderleri gibi vardır. Kurultayda müzakere edilen meselelerden biri de Zagafkasya'da dinî tahsil vermek üzere medreselerin kurulması hususudur.⁹ Alınan kararlar ve kanun teklifi matbu olarak yayımlanmıştır. Muhammedyar Sultanov'un 1915 yılında vefat etmesi üzerine kongre kararı çerçevesince Müftü'nün Türk azınlığı tarafından seçilmesi gerekirken hükümet, Petersburg imamı ve ahundu olan Safa Bayezid'i kongrenin akabinde halk tarafından kesinlikle tasvip edilmediği halde, Orenburg Müftüsü olarak Ufa'ya göndermiştir.¹⁰ S. Bayezid'in uzaklaştırılıp yerine A. Barud'nin getirildiği belirtilip tarih verilmediğinden bu iki olayın peş peşe cereyan ettiği izlenimi vermektedir. Bu bilgiler H. Z. Koşay'ın bibliyografyada gösterilen, Ugan'ın ölümü üzerine *Türk Yurdu* dergisinde neşredilen makalesinden irdelenmeden aynen aktarılmıştır. A. Barud'nin müftülük

BİR VATANDAN BİR VATANA

Rusya Müslümanlarından Türk İlim, Fikir
ve Siyaset Hayatına Katkıda Bulunanlar

Ömer Özcan

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	271919
Tas. No:	

İstanbul
DERGÂH
ALDI 8

ZAKİR KADİRİ UGAN VE İSLÂM ANSİKLOPEDİSİ MADDESİNDEKİ HATALAR

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi'nin 41. cildinde bulunan İdil-Ural Türklerinin siyaset ve ilim adamlarından, mütercim Zakir Kadiri Ugan maddesinin muhtevasına temas etmek istiyoruz. Genel kültür ansiklopédilerine alınan veya alınmayan isimler, madde muhtevaları üzerinde geçmişte eleştiriler yapılmıştır. Yıllar önce yine bu ansiklopedinin 21. cildinde bulunan yazar, siyasetçi M. Ayaz İshakî İdilli hakkındaki maddede gördüğümüz eksikler üzerine neşrettiğimiz eleştiride bu konudaki düşüncelerimizi belirtmiştik. Alan uzmanı yerine üniversitede Türk dili dersleri veren bir öğretim üyesine yazdırılan İdilli maddesi çok sayıda hatayla çıkmıştı. Yazımızda ismini zikretmediğimiz için sessiz kalmayı tercih ederek eleştirilere cevap vermeyen öğretim üyesi bugün yüksek kurumların birinin başkanlığını yapmaktadır. Ansiklopedi yönetiminin, çevrelerindeki kişilere uzmanı olmadıkları konu-

Ayakta solda: Zakir Kadiri Ugan
Oturular soldan: Lale, Saniye İffet,
Azat, ?

TÜRK YURDU

Türk Ocaklarının Fikirlerini Nesreder

Hamdullah Suphi Tanrıöver	Ne İstiyoruz	409
Mithat Cemal Kuntay	Atatürk'e Dair	412
Hamdullah Suphi Tanrıöver	Atatürk	416
Mehmet Önder	Atatürk ve Mevlâna	420
Mümtaz Turhan	T. Kültürünün Kaynaklarına İnmek Ne Demektir	421
Fındıkoğlu Z. Fahri	Bir Konya Seyahatnamesinden Notlar	425
Hamit Zubeyir Koşay	Zahir Kadiri Ugan	428
Hasan Ferit Cansever	Türk Ocağını Meydana Getiren Prensipler	431
Abdülhak Şinasi Hisar	Ocağın Kuruluşunda Milli Hüduklar D. G. T.	433
Hayri Yenigün	Klasik Türk Musikisi Üstadlarından İttri	436
Mahmut R. Gazimihal	Asırlar boyunca Türk Oyunları	442
Faruk Sümer	Orhun Abideleri	444
Kemal Güngör	Sarıköy'de Yunus Emre Mezarı	450
M. Zeki Oraç	Sair Behcet Kesfi	455
M. Şakir Ülkütaşır	Eski Türklerde Balıç Sanatı	460
Veli Asan	Isparta Tahtacılarına Dair Notlar	463
Naki Tezel	Halk Masalları'nın Mahiyeti	467
Ayrı Fikir Hareketleri		
Samih Nafiz Tansu	115 Yıl Önce Tanzimat İlan olunmuştu	470
Sabri Esat Siyavuşgil	Mesrutiyet Müzesi	474
A. S. H.	"Anafartalar Kumandanı Mustafa Kemal'e Mülakat"	475
Elif Naci	Türk Sanatı	478
Mustafa Necati Sepetçioğlu	Göpen Ayrı Dergileri	480
Türk Ocağı Haberleri		
Türk Yurdu	Ocak Çalışmaları ve Toplantıları	483

Fiati : 100 Kuruş

Zakir Kadiri Ugan

1878 — 1954

Hamit Zubeyir Koşay

22 Ekim 1954 Cuma günü Şimal Türklerinin tanınmış simalarından Zakir Kadiri Ugan Yeni mahalledeki evinde Ankarada vefat etti. Ekseriya o Keçiören, Etlik gibi uzak yerlerde oturur, haftada bir iki defa çarşıya inerek evine lüzumlu şeyleri alır, küçük bavuluna yerleştirir ve bu arada sayısı pek mahdut ahbablarını da ziyaret ederdi. Sonra odasına kapanıp durmadan çalışırdı. Yaptığı işi çok iyi bildiği Arapça veya Rusçadan ilmi eserleri Türk Tarih Kurumu ile Maarif Vekâleti hesabına ücret mukabili tercüme etmekte. Başka hiç bir geliri de yoktu. Bu çalışmaların azameti hakkında bir fikir verebilmek için bildiklerimi kısaca sıralayacağım ; İbni Haldun, Kitabül İber (Üç cilt. Selçukilere kadar olan kısım). İbni Haldun, Kitabül İber (Üç cilt). Basılmaktadır. İbnül Esir, El-Kâmil (iki cilt. Salahettin dahil Eyubilere kadar olan kısım). Taberi, Tarihi - I - Ümem ve - I - mülük (Onüç ciltten ilk 4 cildi). Basılmaktadır. Mesudi, Mürücüz zehep (Selçukilere kadar olan kısmı). Basılmaktadır.

Ebu Şame-Şihabeddin Makdesi, El Ravzeteyn (Eyubiler ve Atabekler kısmı). Mısırlı Profesör Ahmet Emin, Subhul İslâm ve Zühalül İslâm (medeniyeti İsalâmiye. Dört cilt). Makrizi, Kitabüs sülük (Eyubiler ve Mısır Memlûkleri kısmı). Bunlardan Maarif Vekâleti hesabına yaptığı tecümelere vefatından sonra ancak intişar edebilecektir. Zakir kadiri Ugan daha önce Maarif Vekâleti hesabına Rusçadan Krimski'nin üç ciltlik Arap edebiyatı tarihini ve Rus Akademisi âzasından İnostranef'in Hunlar ve Gunlar (Hiyungnular) adlı eserlerini de tercüme etmiştir. Dahiliye Vekâleti hesabına arapçadan Tarihül Aleviyyin - Aleviler tarihi adlı bir eser tercüme ettiğini de hatırlıyorum. Rahmetli Türk Yurdu yazı ailesine de mensuptu. Eski ve Yeni Türk Yurtlarını karıştırdığımız zaman onun aşağıdaki unvanlar altında çıkan yazılarına rastlarız : İdil - Ural Türkçesi, T. Y. Cilt 3 No. 15 (1926) . Şimal Türk lehçesine Osmanlı Türkçesinin tesiri, T. Y. Cilt 3 No. 18 (1926) .

ZAKİR KADİRİ UGAN

420

Vehabiler, T. Y. Cilt I. No. 2 (1340), No. 5 (1341).

Çuvaşların Etnografyası T. Y. Cilt I. No. 6 (1341).

Tuna Bulgarlarının kronolojisi, T.Y. Cilt 4 No. 27-28-29-30 (1930).

Akademi meselesi, T. Y. Cilt 7, No. 1 (1928), No. 2 (1928), No. 3 (1928).

Etnografyanın inkişafı tarihi, T. Y. Cilt I, No. 4 (1928).

Etnografya, T. Y. No. 6 (1928). Mukayesei Edyan ilmi, T. Y. Cilt 2, No. 7 (1928).

Türklerin kavmi ve kabilevi terkibi meselesi, T. Y. Cilt 2, No. 8 (1928).

Türk lisanına dair tedkikler, T. Y. Cilt 2, No. (1928).

Afganistanın kavmi terkinde Türklüğün rolü, T. Y. No. 235-237 (1954).

Rivayet ilmi, İstanbul İlahiyat Fakültesi Dergisi.

Zakir Kadiri Uganın Rusyada iken oradaki Türkler ve müslümanlar için yayınladığı öğretici mahiyette eserleri de şunlardır :

İlmi Kelâm dersleri; Hatun kız meselesi; İslâm ve nizam; İlmi kelâm derslerine ek olarak Madde ve Kuvvet; Memleket idare revişleri (İhtilâlden sonra İslâm Medeniyeti tarihi; Tahrirül Ümerâ (Kasım Emin'den tercüme); El meretül Cedide (Kasım Eminden tercüme);

El Tacül Murassa (tercüme); Mehmed Abduhu'nun İslâm ve Hanoto adlı eserinin tercümesi; Spenser'in Terbiye adlı eserinin tercümesi.

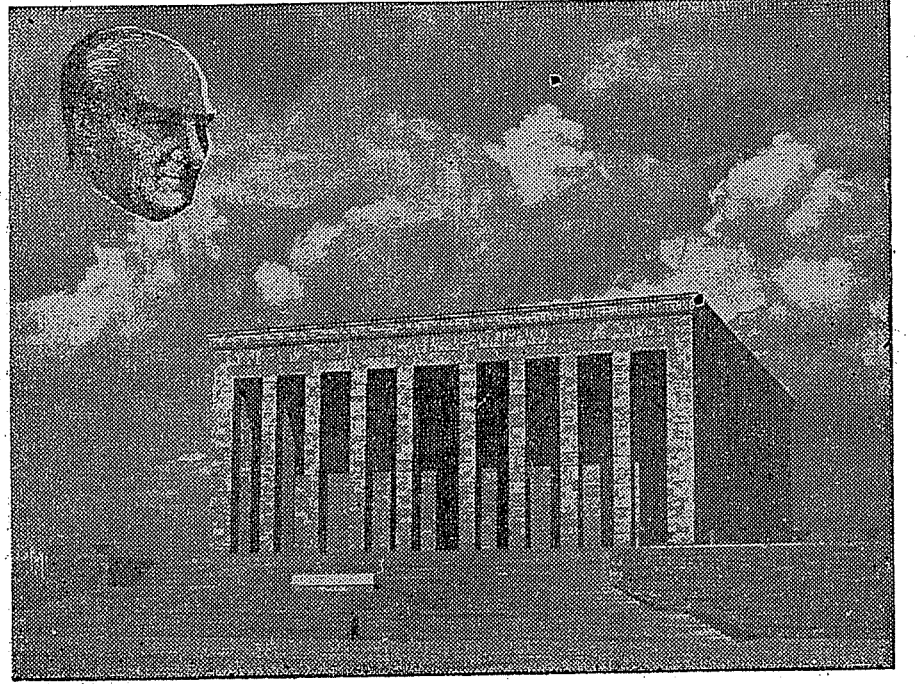
Bütün bu neşriyat Zakir Kadiri'nin Türklük ve müslümanlık davalarına candan bağlılığına ve hayatını bu uğura (vakf ettiğine en büyük delildir.

Zakir Kadiri Uganın kısa hal terçümesi :

Zakir Kadiri Ugan (Samara Vilayetinın Stavropol kazasının Brendi nahiyesine bağlı Orta Kandal veya Abdullah köyünde doğmuştur. Pederi imam Halim efendi Mendi ailesinden Abdulkadirin oğludur. Zakir ilk tahsilini köyünde yaptıktan sonra Simbir şehrinde Veli hazret ve Şakir ahund medresesine devam etmiş onaltı yaşında Buharadaki amcası Hafız Veliyullah yanına giderek beş sene orada İslâm felsefesi ve Hikmet tahsil etmiştir. Sonra İstanbul'a gelerek Yakup Mustafa adıyla Darülfunun İlahiyat Fakültesine kayd olmuştur. Abdulhamid devrinde yeni fikirler taşıyan gençler arasına karışarak takip edildiğini anlayınca İstanbulda barınmayarak Hiçcaza gitmiş ve orada iki sene Şeyh İshak Hind'i'den hadis ve tefsir derslerini, Edibül Hiçaz Mehmed Aliden Arap edebiyatı derslerini almıştır. Oradan da Mısra giderek Ezher'de Muhammediye medresesine yazılmış ve aynı zamanda Hizbel vatani reisi

İÇİNDEKİLER

	Sahife
Atatürk'ün gençliğe hitabesi	258
Atatürk kablerinde yaşamaktadır	KIRIM 259
19 Yıl Sonra (şiir)	S. Rüştü Karoğlu 260
İzinde (şiir)	Behçet K. Çağlar 261
10 Kasım (şiir)	S. Rüştü Karoğlu 262
Atama (şiir)	Fuat Veziroğlu 262
Türkiye (şiir)	Osman Türkay 263
İsmail Bey Gaspıralı	Cafer Ortalan 266
İsmail Gasprinski'nin ruhuna (şiir)	Celâl Sahir 271
İsmail Gasprinskiye (şiir)	Mehmet Emin 272
Ne şiş yandı, ne kebab	Şefika Gaspıralı 273
Büyük Türkü anarken	Osman Hocaoğlu 276
Kırım Türk Kurultayı	Mehmet Muhittin 278
Çelebi Cihannın Kurultayı açış nutku	283
Kırım Cumhuriyeti'nin Kanun-u Esasisi	284
Kurultay'a (şiir)	F. E. 287
Sovyet rejiminin 40. yıldönümünde	Mirza Bala 288
Cinayetler Evi	Şahmurat Ağa 297
Mâsumların gözyaşı dincek midir?	S. Mücahit 300
Kahirede itibarda olanlar	Ömer Sami Coşar 302
Hukukçular Konferansı	303
Sovyetler Birliği protesto edildi	305
Büyük Türkü Dr. Rıza Nur	Cemâl Oğuz Öcal 307
Aziz Rıza Nur'umuza bir sesleniş (şiir)	Cemâl Oğuz Öcal 309
Millî şair Mehmet Niyazi	Aziz Aktay 310
Men Kaydayman (şiir)	Mehmet Niyazi 313
Mustafa Berke	Mehmet Muhittin 314
Prof. Zakir Kadiri Ugan	Azat Ugan 318
Müstakil Kırım Hanlığının tesisi	321
Kırım Dağları (şiir)	Kerim Camanıklı 323
Paraları bulunan Kırım hanları	Nureddin Ağa 324
Türbelerimiz	Hüseyin Badanalı 326
Hayırlı, bir teğebbüs	Dz. Alb. A. Benlioğlu 328
İsmail Gaspıralıyı anma töreni	329
Cemiyet kongresi	329
Ankara'da eğlence gecesi	İbrahim Dülber 330
Almanya'da Mevlûd Kandili	331
Senelik fihris	332
Okuyucularımıza	KIRIM 336

Benim nâçiz vücudum nasıl olsa bir gün toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ebediyen yaşayacaktır.

ATATÜRK

Prof. ZAKİR KADİRİ UGAN

(Ölümünün üçüncü yıldönümü münasebetiyle)

Azat Ugan.

İdil - Uralda doğmuş ve orada şöhretinin zirvesine erişmiş olan Türkü ve milliyetçi cemaat hadimi ve tanınmış âlimlerden Prof. Zakir Kadiri Ugan çok cepheli ilim adamı olarak tanınmıştır. Gerek zamanın ilim telâkkisi ve gerekse kendisinden türlü hizmetler bekleyen halkın arzusu ve içtimai hayatın zaruretleri onu böyle olmaya zorlamış, o da bunu tam mânâsıyla başararak bu mevkiye ulaşmıştır. Bilhassa din, Arapça, Farsça, tarih ve dil sahalarında mütehassis olan Prof. Zakir Kadiri, aynı zamanda iyi bir müderris ve müellif, ateşli bir muharrir ve hatip, enerjik bir mebus ve maarif naziri olmuş, Feminizm hareketinde de büyük yararlıkları görülmüştür. Hayatında şöhrete asla kıymet vermemiş olan bu mütevazî ve kelimenin tam mânâsıyla insan olan ilim adamı, Türkiyede ve haricte ilim ve kültür muhitinde kendisini tanıtmış, bir çok dostlar kazanmış, kendisini sevdirmiştir.

1880 yılında İdil - Uralın Orta Kandal köyünde dünyaya gelen Zakir Kadiri'nin babası köyün imamı Halim Kadiroğlu, annesi - Müşfika Hanımdır.

İlk tahsilini Kandal köyü mektebinde aldıktan sonra bir müddet Simbir medresesine devam etmiş ve 14 yaşında Buhara medresesine kaydolmuştur. Oradan Medineye giderek din ilimleri tahsil etmiş ve nihayet yüksek tahsilini Kahirenin meşhur Ezher Medresesinde yapmıştır.

Merhum Kahirede bulunduğu zaman 4 sene Arapça "El - Liva" gazetesinin siyasi muharrirliğini yapmış ve İdil - Uralı Resit Kazinin daveti,

aşkını aşılamağa meşgul olmuştur.

Harp sonrası yıllarında Avrupa'da meydana getirilen mülteci kampları sakinleri arasında bulunduğu sıralarda bile boş durmayan ve milletin demirperde dışında kalmağa muvaffak olan kısmının muhafaza edilebilmesi için mücadele eden Mustafa Berke, nihayet 1949 da Türkiyeye gelip yerleşmişti.

Bir taraftan yaşının fazlasıyla ilerlemiş olması, diğer taraftan kimsesiz bulunmasından dolayı geçimini teminde

zorluklarla karşılaşmış olmasına rağmen enerjisini muhafaza eden Mustafa Berke, İstanbul'daki Kırım Türklerinin bir kültür ve yardımlaşma birliğine olan ihtiyaçlarını görmüş ve bir kültür derneğinin tesisine hizmet etmiştir.

Hayatı Kırım Türklerinin saadete ulaşması uğrunda mücadele içerisinde geçen Mustafa Berke 1957 senesinin Haziran ayı başlarında Almanyaya gitmiş ve orada Hakkın rahmetine kavuşmuştur.

Allah gami gami rahmet eylesin!

üzerine Petersburga giderek, 4 - 5 ay müddetle Arapça "Et - Tilmiz" gazetesini çıkarmıştır.

1905 - 1917 seneleri arasında siyaset ve ilim sahalarında geniş faaliyet göstermiş ve halkın sevgisini kazanmıştır. Bu arada Orenburg'daki Hüseyiniye medresesinde iki sene başmüdürlük yapmıştır. Bundan sonra

Ufa'ya davet edilerek 6 sene Medrese Aliyede ve 3 sene de Medrese Osmaniyede müdürlük etmiştir. 1913 ile 1916 seneleri arasında "Turmuş" adlı bir gazete çıkarmak suretiyle faal siyaset hayatına atılmıştır. 1917 Rus ihtilâli sırasında İdil - Ural Türklerinin millî mücadelesine katılmış ve millî istiklâl günlerinde bir müddet millî idarede Maarif Nazırlığını deruhte etmiştir.

Müstakil millî idare komünistler tarafından kana boğulduktan sonra, Zakir Kadiri, millî hükümet erkânıyla birlikte Çin'e sığınmış ve kendisine bir buçuk sene sonra iltihak eden eşi Saniye İffet'in gayretiyle, diğer iki

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİNİN
KURULUŞ VE GELİŞMESİNE HİZMETİ GEÇEN
TÜRK DÜNYASI AYDINLARI
SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ

(23-26 Mayıs 1996)

Yayınla Hazırlayanlar

Prof.Dr. Abdulkadir YUVALI
Doç.Dr. Mustafa ARGUNŞAH
Doç.Dr. Mustafa KESKİN
Yrd.Doç.Dr. Ayhan ÖZTÜRK

Türkiye Dünyası Araştırmaları Merkezi
İslâm Araştırmaları Merkezi
Kütüphane
Des. No: 63695
Tas. No: 956
TÜR.C

Kayseri - 1996

Milli Mücadele Yıllarında ve Türkiye Cumhuriyeti Döneminde Ahmet AĞAOĞLU

Ağaoğlu, Atatürk inkılaplarına gönülden bağlıydı. S.C.F. olayında onunla ters düşmüş olmasına ve bu yüzden mağduriyete uğramasına rağmen, Atatürk'e hayranlığı hiç eksilmemişti. Ulu Önder'in ölümüne çok üzülmuş ve hislerini kızı Tezer Hanım'a şöyle ifade etmiştir: "Atatürk'ün vefatı beni tasavvur edilemeyecek kadar sarstı... kendimi derin ve karanlık bir uçurumun karşısında gördüm ve başım döndü. Onsuz hayat bana boş ve acı geldi. Onun bende bu kadar yaşadığını ben kendim tasavvur edemezdim. Bugün bile onun ölümüne bir türlü inanmıyorum. Daha doğrusu alışamıyorum. O kendisi bizzat hayat değil miydi? O ne tükenmez, yorulmak bilmez taşkınlık! Bazen çoşkun deniz yalpaları gibi hiddetli, bazen Vagnedin musikisini andıran yaratıcı hamleler, bazen de müthiş fırtınalara tekaddüm eden sıkıcı ve boğucu sükûnetleri Onun bir dakikası diğerine benzer miydi? O her şeyin kâh altında, kâh üstünde değil miydi?"¹².

Ağaoğlu samimi Türkçülüğü, hürriyetseverliği ve dürüstlüğüyle Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna katkıda bulunmuştur. Ayrıca denebilir ki, dünyanın geleceğini sağ veya sol dikta rejimlerinde gören çağdaş düşünürlerin yanıldıkları zamanla anlaşılabilir, onun tahmin ettiği gibi, demokrasi ve liberal ekonomi her tarafta giderek yaygınlaşmıştır.

Ahmet Ağaoğlu'nun 1921 Mayıs sonunda iki yıla yakın esir kaldığı Malta'dan yurda dönüşüne kadar hayatı :

- 29 Kasım 1921'de Ankara'da Matbuat Umum Müdürlüğü'ne tayini.
- Mustafa Kemal için kurduğu Hoca Şükri'nün Hilafet-i İslamiye -Hakimiyet-i Milliye gazetesinin başyazarı.
- Hilafet ve Milli Hakimiyet (1339/H) kitabında 7 yazısı.
- 11 Ağustos 1923'te Kars mebusu seçilişi. T.B.M.M.'ne Kars Milletvekili seçilişi.
- 1925 Kasımında öğretime başlayan Ankara Hukuk Mektebi'nde Hukuk-ı Esasiye hocalığına tayini.
- Türk Yurdu'nun Ekim 1924 tarihli sayısında "Üç Medeniyet" başlıklı yazısı.
- 11 Nisan 1926 tarihli Milliyet gazetesinde Türkçe namaz kıldıran imamı savunan yazısı.
- Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'e 25 Temmuz 1926 tarihli raporu.
- 1 Kasım 1927'de yeniden Kars mebusu seçilişi.
- Fethi Bey'in kuracağı SCF'na girmeyi 7 Ağustos 1930'da Mustafa Kemal'in ısrarı üzerine kabul edişi.
- 12 Ağustos 1930'da kurulan SCF'nin "İdeoloğu".
- 19 Ağustos tarihli Yürün'da Başbakan İsmet Paşa'nın devletçilik uygulamasını tenkidi.
- SCF'nin kapatılmasından sonra 26 Mart 1931'de mebusluğunun sona erişti.
- 13 Kasım 1932'de Cumhuriyet gazetesinde Kadro dergisi başyazarı Şevket Süreyya (Aydemir) ile polemige girişmesi.
- İstanbul Darülfünunu Hukuk Tarihi Müderrisliğinden 31 Temmuz 1933'de kadro dışı kalışı.
- 19 Mayıs 1939'da ölümü.

ZAKİR KADİRİ UGAN CENAPLARI

Muhammed Allam MUSTAFA(*)

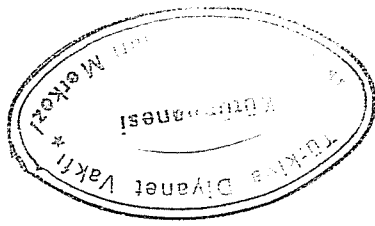
Bir milletin büyüklüğü, nüfusunun çokluğu ile değil, akıl ve fazilet sahibi adamların sayısı ile belli olur.

Bundan 116 yıl önce Türk-Tatar halkının büyük alimi, ünlü basın temsilcisi ve siyasi önder Zakir Kadiri dünyaya gözlerini açmıştı.

İdil-Ural'da 1880 yılında doğmuş ve orada şöhretinin zirvesine erişmiş, Türkçü ve milliyetçi cemaatin adamı ve tanınmış âlimlerinden olan Prof. Zakir Kadiri Ugan, çok cepheleli ilim adamı olarak tanınmıştır. Gerek zamanının ilim telakkisi ve gerekse kendisinden çeşitli hizmetler bekleyenler, onu böyle olmaya zorlamış, O da bunu tam manasıyla başarak bu mevkiye ulaşmıştır.

Bilhassa din başta olmak üzere; Arapça, Farsça tarih ve dil sahalarında mütehasşis olan Prof.Zakir Kadiri, aynı zamanda iyi bir müderris ve müellif, ateşli bir muharrir ve hatip enerjik bir mebus olarak görev yapmış daha sonra da Maarif Nazırı olmuş, feminizm hareketinde de büyük yararlıkları görülmüştür. Hayatında şöhrete asla kıymet vermeyen, kelimenin tam manasıyla mütavazi bir insan olan ilim adamı, Türkiye'de, dünyada ve kültür muhitinde kendisini tanıtmış ve sevdirmiş, bir çok dostlar kazanmıştır.

Daha önceleri Zakir Babamız ile ilgili hiçbir şey bilmiyordum. Mektepte iken onun hakkında bir şey duymamıştım. Muallimlerimiz, onu zikretmezlerdi. Günün birinde ben 96 yaşındaki büyük annemin şahsi kütüphanesinde Zakir Kadiri ve Ayaz İshakî cenaplarının kitaplarını gördüm. Onların eserlerini merakla okumaya koyuldum. Kitabın biri Zakir Kadiri'nin "Hatun-Kız Meselesi" ile ilgili konuşmaları, ikinci kitap ise Ayaz İshakî'nin "Ustazbike" adlı eseri idi. Bu kitapları okuduktan sonra Zakir Kadiri ve Ayaz İshakî'nin kim olduklarını, neler yaptıklarını ne ile meşgul olduklarını merak ettim. Zakir Kadiri beni miktat gibi devamlı kendisine çekiyordu. Ben sık sık Zakir Kadiri'yi düşünmeğe başladım. Daha sonra Başkurdistan'da meşhur İslâm alimi üstad Ravib Ütebay Kerimi ile tanıştım. Bu muhterem zattan Zakir Kadiri, Ayaz İshakî, Sadri Maksudi, Abdullah Battal, Zeki Velidi, Yusuf Akçura hakkında önemli sözler duydum. Zakir Kadiri'nin başka eserlerini gözümle görmesem de onun eserleriyle yakından ilgilenen bu alimden bir çok şeyler öğrendim. Nihayet üstadım Ravil Ütebay Kerimi ile beraber Zakir Kadiri'nin Ufa Halk Üniversitesi'nde sunduğu "Hatun-Kız Meselesi" adlı konuşmasını Başkurdistan'da tekrar Kril alfabesi ile neşrettik. Milletçe Zakir Kadiri'nin büyük bir memnuniyetle ve onun mirasının halka ulaşmasına vesile olduk.

ZAKİR KADİRÎ UGAN CENÂPLARI

"Bir milletin büyüklüğü, nüfusunun çokluğu ile değil, aklı
ve fazilet sahibi adamlarının sayısı ile belli olur"

20 ARALIK 1996

Victor HUGO

MUHAMMED ALLAM MUSTAFA

Başkurdistan, Şark Televizyonu İslâmî Prog. Md.

"Hatun-Kız Meselesi"

Bundan 116 yıl önce Türk-Tatar halkının büyük alimi, ünlü basın temsilcisi ve siyasi önderi Zakir Kadirî dünyaya gözlerini açmıştı.

İdil-Ural'da 1880 yılında doğmuş ve orada şöhretinin zirvesine erişmiş, Türkçü ve milliyetçi cemaatin hâdimi ve tanınmış âlimlerinden olan Prof. Zakir Kadirî Ugan, çok cepheli ilim adamı olarak tanınmıştır. Gerek zamanının ilim telakkisi ve gerekse kendisinden çeşitli hizmetler bekleyenler onu böyle olmaya zorlamış, o da bunu tam manasıyla başarak bu mevkiye ulaşmıştır.

İyi bir müderris ateşli bir hatip

Bilhassa din başta olmak üzere; Arapça, Farsça, tarih ve dil sahalarında mütehassıs olan Prof. Zakir Kadirî, aynı zamanda iyi bir müderris ve müellif, ateşli bir muharrir ve hatip, enerjik bir mebus olarak görev yapmış, daha sonra da Maarif Nazırı olmuş, feminizm hareketinde de büyük yararlıkları görülmüştür. Hayatında şöhrete asla kıymet vermeyen, kelimenin tam manasıyla mütevazi bir insan olan ilim adamı, Türkiye'de, dünyada ve kültür muhitinde kendisini tanıtmış ve sevdirmiş, bir çok dostlar kazanmıştır.

Daha önceleri Zakir Babamız* ile ilgili hiçbir şey bilmiyordum. Mektepte iken onun hakkında bir şey duymamıştım. Muallimlerimiz, onu zikretmezlerdi. Günün birinde ben 96 yaşındaki büyük annemin şahsî kütüphanesinde Zakir Kadirî ve Ayaz İshakî cenaplarının kitaplarını gördüm.

Onların eserlerini merakla okumaya koyuldum. Kitabın biri Zakir Kadirî'nin "Hatun-Kız Meselesi" ile ilgili konuşmaları, ikinci kitap ise Ayaz İshakî'nin "Ustazbike" adlı eseri idi. Bu kitapları okuduktan sonra Zakir Kadirî ve Ayaz İshakî'nin kim olduklarını, neler yaptıklarını ne ile meşgul olduklarını merak ettim. Zakir Kadirî beni mıknaş gibi devamlı kendisine çekiyordu. Ben sık sık Zakir Kadirî'yi düşünmeğe başladım. Daha sonra Başkurdistan'da meşhur İslâm alimi üstad Ravil Üteabay Kerimi ile tanıştım. Bu muhterem zattan Zakir Kadirî, Ayaz İshakî, Sadri Maksudi, Abdullah Battal, Zeki Velidi, Yusuf Akçura hakkında önemli sözler duydum. Zakir Kadirî'nin başka eserlerini gözümle görmesem de onun eserleriyle yakından ilgilenen bu alimden bir çok şeyler öğrendim. Nihayet üstadım Ravil Üteabay Kerimi ile beraber Zakir Kadirî'nin Ufa Halk Üniversitesinde sunduğu "Hatun-Kız Meselesi" adlı konuşmasını Başkurdistan'da tekrar Kril alfabesi ile neşrettik. Böylece Zakir Kadirî'nin mirasının halka ulaşmasına vesile olduk.

Avrupa ve Asya'nın birleştiği yerde Orta Kandalı köyünde dünyaya gelen Zakir Kadirî'nin babası köyün imamı Halim Kadiroğlu, annesi Müşfika hanımdır.

İlk tahsilini Kandalı köyü mektebinde yapan Zakir Kadirî bir müddet Simbir medresesine devam etmiş, 14 yaşında da Buhara medresesine kaydolmuştur. Oradan Medine'ye giderek din ilimleri tahsil etmiş ve nihayet yüksek tahsilini Kahire'deki meşhur Ezher medresesinde yapmıştır.

* Baba, babay, amca; büyük erkek kardeş anlamındadır.

TÜRK DÜNYASI TARİH DERGİSİ, sayı: 119 (KASIM-1996) s. 21-23.

İstanbul.

D3108 Depo

Prof. Zakir Kadiri Ugan

/ Azat Ugan Kırım ; Yıl: 1957, Cilt: , Sayı: 9-12 , Sayfa: 318-320

Zakir Kadiri Ugan

D877 Depo

/ Hamit Zübeyr Koşay Türk Yurdu ; Yıl: 1954, Cilt: , Sayı: 239 , Sayfa: 428-430

Zakir Kadiri Ugan Cenapları

/ Huhammed Allam Mustafa Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu Bildirileri, (23-26 Mayıs 1996) ; Yıl: 1996, Cilt: , Sayı: , Sayfa: 435-438

Zakir Kadiri Ugan'ın hadis sistematiğine yönelik eleştirilerinin tahlil ve tenkidi

/ Osman Güner Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi = Review of the Faculty of Divinity. ; Yıl: 2004, Cilt: , Sayı: 17 , Sayfa: 65-94

İbn Haldûn, adis İlimleri el-Mukaddime_[İbn Haldûn, Mukaddime, Çev. Zakir Kadiri Ugan, I-III, İstanbul 1986, II]_[İbn Haldûn, Mukaddime, Haz. Süleyman Uludağ, I-II, İstanbul 2004, II]

/ tanıtın Hayati Yılmaz Usûl: İslam Araştırmaları ; Yıl: 2006, Cilt: , Sayı: 5 , Sayfa: 203-208

Ağaoğlu, Atatürk inkılaplarına gönülden bağlıydı. S.C.F. olayında onunla ters düşmüş olmasına ve bu yüzden mağduriyete uğramasına rağmen, Atatürk'e hayranlığı hiç eksilmemişti. Ulu Önder'in ölümüne çok üzülmuş ve hislerini kızı Tezer Hanım'a şöyle ifade etmiştir: "Atatürk'ün vefatı beni tasavvur edilemeyecek kadar sarstı... kendimi derin ve karanlık bir uçurumun karşısında gördüm ve başım döndü. Onsuz hayat bana boş ve acı geldi. Onun bende bu kadar yaşadığını ben kendim tasavvur edemezdim. Bugün bile onun ölümüne bir türlü inanamıyorum. Daha doğrusu alışamıyorum. O kendisi bizzat hayat değil miydi? O ne tükenmez, yorulmak bilmez taşkınlıktı! Bazen çoşkun deniz yalpaları gibi hiddetli, bazen Vagnedin musikisini andıran yaratıcı hamleler, bazen de müthiş fırtınalara tekaddüm eden sıkıcı ve boğucu sükûnetleri Onun bir dakikası diğerine benzer miydi? O her şeyin kâh altında, kâh üstünde değil miydi?"¹².

Ağaoğlu samimi Türkçülüğü, hürriyetseverliği ve dürüstlüğüyle Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna katkıda bulunmuştur. Ayrıca denebilir ki, dünyanın geleceğini sağ veya sol dikta rejimlerinde gören çağdaş düşünürlerin yanıtlıkları zamanla anlaşılmalı, onun tahmin ettiği gibi, demokrasi ve liberal ekonomi her tarafta giderek yaygınlaşmıştır.

Ahmet Ağaoğlu'nun 1921 Mayıs sonunda iki yıla yakın esir kaldığı Malta'dan yurda dönüşüne kadar hayatı :

29 Kasım 1921'de Ankara'da Matbuat Umum Müdürlüğü'ne tayini
Mustafa Kemal için kurduğu Hoca Şükrü'nün Hilafet-i İslamiye Hâkimiyet-i Milliye gazetesinin başyazarı.

Hilafet ve Milli Hakimiyet (1339/H) kitabında 7 yazısı.
11 Ağustos 1923'te Kars mebusu seçilişi. T.B.M.M.'ne Kars Milletvekili seçilişi.
1925 Kasımında öğretime başlayan Ankara Hukuk Mektebi'nde Hukuk-ı Esasîye hocalığına tayini.

Türk Yurdu'nun Ekim 1924 tarihli sayısında "Üç Medeniyet" başlıklı yazısı.
11 Nisan 1926 tarihli Milliyet gazetesinde Türkçe namaz kıldıran imamı savunan yazısı.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'e 25 Temmuz 1926 tarihli raporu.
1 Kasım 1927'de yeniden Kars mebusu seçilişi.
Fethi Bey'in kuracağı SCF'na girmeyi 7 Ağustos 1930'da Mustafa Kemal'in ısrarı üzerine kabul edişi.

12 Ağustos 1930'da kurulan SCF'nin "İdeoloğu".
19 Ağustos tarihli Yarın'da Başbakan İsmet Paşa'nın devletçilik uygulamasını tenkidi.

SCF'nin kapatılmasından sonra 26 Mart 1931'de mebusluğunun sona erişti.
13 Kasım 1932'de Cumhuriyet gazetesinde Kadro dergisi başyazarı Şevket Süreyya (Aydemir) ile polemik girişmesi.

İstanbul Darülfünunu Hukuk Tarihi Müderrisliğinden 31 Temmuz 1933'de kadro dışı kalışı.

19 Mayıs 1939'da ölümü.

08 HAZİRAN 1995

May. Haz. Abdülkadir YUVACI (ve öte-)

TÜRK DÜNYASI AYDINLARI SEMPOZYUMU
BİLDİRİLERİ (23-26 Mayıs 1996) Kayseri-1996

s. 435-438.

DN: 63695

956

ZAKİR KADİRİ UGAN CENAPLARI

T.C.R.C

Muhammed Allam MUSTAFA(*)

Bir milletin büyüklüğü, nüfusunun çokluğu ile değil, akıl ve fazilet sahibi adamların sayısı ile belli olur.

Bundan 116 yıl önce Türk-Tatar halkının büyük alimi, ünlü basın temsilcisi ve siyasi önder Zakir Kadiri dünyaya gözlerini açmıştı.

İdil-Ural'da 1880 yılında doğmuş ve orada şöhretinin zirvesine erişmiş, Türkçü ve milliyetçi cemaatin âdemi ve tanınmış âlimlerinden olan Prof. Zakir Kadiri Ugan, çok cep-heli ilim adamı olarak tanınmıştır. Gerek zamanının ilim telakkisi ve gerekse kendisinden çeşitli hizmetler bekleyenler, onu böyle olmaya zorlamış, O da bunu tam manasıyla başara-rak bu mevkiye ulaşmıştır.

Bilhassa din başta olmak üzere; Arapça, Farsça tarih ve dil sahalarında mütehasşıs olan Prof. Zakir Kadiri, aynı zamanda iyi bir müderris ve müellif, ateşli bir muharrir ve ha-tip enerjik bir mebus olarak görev yapmış daha sonra da Maarif Nazırı olmuş, feminizm ha-reketinde de büyük yararlıkları görülmüştür. Hayatında şöhrete asla kıymet vermeyen, kelimenin tam manasıyla mütavazî bir insan olan ilim adamı, Türkiye'de, dünyada ve kültür muhitinde kendisini tanıtmış ve sevdirmiş, bir çok dostlar kazanmıştır.

Daha önceleri Zakir Babamız ile ilgili hiçbir şey bilmiyordum. Mektepte iken onun hakkında bir şey duymamıştım. Muallimlerimiz, onu zikretmezlerdi. Günün birinde ben 96 yaşındaki büyük annemin şahsî kütüphanesinde Zakir Kadiri ve Ayaz İshakî cenaplarının kitaplarını gördüm. Onların eserlerini merakla okumaya koyuldum. Kitabın biri Zakir Kadiri'nin "Hatun-Kız Meselesi" ile ilgili konuşmaları, ikinci kitap ise Ayaz İshakî'nin "Ustazbike" adlı eseri idi. Bu kitapları okuduktan sonra Zakir Kadiri ve Ayaz İshakî'nin kim olduklarını, neler yaptıklarını ne ile meşgul olduklarını merak ettim. Zakir Kadiri beni mîknatis gibi devamlı kendisine çekiyordu. Ben sık sık Zakir Kadiri'yi düşünmeğe başladım. Daha sonra Başkurdistan'da meşhur İslâm alimi üstad Ravib Ütebay Kerimi ile tanış-tım. Bu muhterem zattan Zakir Kadiri, Ayaz İshakî, Sadri Maksudi, Abdullah Battal, Zeki Velidi, Yusuf Akçura hakkında önemli sözler duydum. Zakir Kadiri'nin başka eserlerini gö-zümle görmesem de onun eserleriyle yakından ilgilenen bu alimden bir çok şeyler öğren-dim. Nihayet üstadım Ravil Ütebay Kerimi ile beraber Zakir Kadiri'nin Ufa Halk Üniversitesi'nde sunduğu "Hatun-Kız Meselesi" adlı konuşmasını Başkurdistan'da tekrar Kril alfabesi ile neşrettik. Milletçe Zakir Kadiri'nin büyük bir memnuniyetle ve onun mirasının halka ulaşmasına vesile olduk.

(*) Erciyes Üniversitesi Doktora Öğrencisi (TATARİSTAN).

ZAKİR KÂDIRİ UGAN'IN HADİS SİSTEMATİĞİNE YÖNELİK ELEŞTİRİLERİNİN TAHLİL VE TENKİDİ*

Doç. Dr. Osman GÜNER**

ÖZET

Yaşadığı dönemde tarih, tarih felsefesi ve antropoloji ilimleriyle meşgul olan Zakir Kadiri Ugan'ın bir tarihçi ve antropolog gözüyle hadise ve hadis sistematiğine bakışı, bu konudaki görüş ve eleştirileri, bunların hangi noktalarda hadisçilerin yaklaşımlarıyla çatıştığı gibi konular, bu makalenin ana temasını oluşturmaktadır. Bolşevik ihtilali sonrasında yaşadığı baskı ve zulümden kurtulma özlemiyle dolu yoğun bir duygu ikliminin tesiri altında kalması ve daha da önemlisi tarih ve antropoloji ilimlerinin kendisine kazandırdığı nosyonun düşünce dünyasına hakimiyet kurması gibi etkenler, Ugan'ın hadis sistematiğine yönelik görüş ve eleştirilerinin tarihsel arka planını oluşturmaktadır. Bu bağlamda Ugan, her ne kadar hadis ya da rivayet ilminin en ciddi ve en bilimsel metotlarla Müslümanlar tarafından geliştirildiğine işaret etse de, hadisteki isnat tenkit sisteminin eksik ve yetersiz olduğunu, muhaddislerin isnatları yeterince tenkide tabi tutmadıklarını, hadisin metninden çok isnadına önem verdikleri için metin ve muhtevanın ikinci plana itildiğini ve bu durumun hadis ilmine gölge düşürdüğünü de vurgulamaktan çekinmemiştir. Ugan'ın hadis sistematiği hakkında öne sürdüğü bu görüşlerde nispeten doğruluk ve haklılık payı bulunmakla birlikte, kimi konulardaki yaklaşımlarının tartışmaya açık olduğu ve bu konularda daha farklı değerlendirmelerin yapılabileceği de ortadadır.

Anahtar Kelimeler: Zakir Kadiri Ugan, Hadis, İsnad, Metin Tenkidi

Giriş

İslamî disiplinler içerisinde hadis ilmine yönelik araştırma ve çalışmalar, diğer disiplinlere göre önemli bir yoğunluğa sahiptir. Günümüzde hadis ilmiyle uğraşan araştırmacıların ilk bakışta karşılaş-

* Bu makalenin bir özeti, 19-20 Temmuz 2003'deki 'Gerede Hadisçiler Toplantısı - II'de bildiri metni olarak sunulmuştur.
** Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Hadis Anabilim Dalı Bşk.,
oguner@omu.edu.tr

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi,

sayı: 17, Samsun 2004, s. 65-94.

D. 95

